

1.9. Mapak

Bi motatakoak izan daitezke galdera bateko mapak: handia, beti agertzen dena, eskuin aldeko orrialdean, eta txikia, batzuetan baizik agertzen ez dena, ezkerreko orrialdean, eskuineko aldean. Adibidez, 20030 galderan mapa handiaz gain mapa txikia ere azaltzen da, bi lexema handiren hedadura erakusteko.

1.9.1. Mapa handia

Mapa handian, moldatzaileak erantzunetan aurkitu dituen kontraste handienak agertzen dira.

Kontraste nagusi horiek koloreen bidez seinalatzen dira bereziki, baina muga jakin batekin: 16 kolore baino gehiago ez dira baliatzen, eta 12 kolore baliatuz hasten dira kontrasteen agerrarazteko zailtasunak; (askotan elkarri hurbilak diren erantzunak hurbileko koloreen bidez seinalatuak dira, baina joera hori ez da beti bete ahal izan).

Mapak, beraz, datuak irakurtzeko modu bat besterik ez dira, eta nola eratuak izan diren gogoan izan behar du irakurleak, erantzunak sailkatzeko erabili diren urratsak, orain adierazten direnak, kontuan edukiz, bereziki.

1.9.2. Mapen eratzeko baliaturiko erantzunen sailkapena

Kontraste handienak agerrarazteko erantzunetan sailkapen bat egin du moldatzaileak:

- Erantzun hurbilak
- Lemak
- Superlemek

Erantzun hurbilak dira erantzun gisa agertzen diren formak, ortografia arruntean transkribaturik. Hauetan azentuari dagokion informazioa galtzen da, eta ortografia arrunteko kodigoa baliatzen baita, beste zenbait informazio ere bai

(ortografia arruntean zeinu berezirik ez duten segmentuei dagokiena bereziki). Adibidez, [bare] eta [βare] > "bare". Ikus transliterazio taula.

Lemak erantzun hurbilak multzoka bilduz moldatzen dira. *Lema* hitzak adiera berezia hartzen du langintza honetan: erantzunak sailkatzerakoan egiten den lehen mailako multzokatzeari baitagokio hemen lema deitzen diren formak, edonolakoak izan daitezke. Sailkatze horretan baliatzen den abstrakzio maila guztiz aldakorra izanik erantzunen arabera, ez da beti bilatu behar lexikografian *lema* hitzak duen ohiko adiera. Adibidez, **txoi**, **txore**, **txori**, **xori** eta **zori** lema desberdinak izan daitezke. Eta, alderantziz, *butzutoak*, *putzatera* eta *urputzuka* **putzu** lema baten pean bilduak.

Superlemek, lemak multzoka bilduz osatzen dira, abstrakzio maila goratuz. Hauek mapen azpian ezkerreko aldean zerrendaturik agertzen dira, mapetako koloreak haien arabera banatzen direlarik.

Abstrakzio maila desberdinak erabiltzen dira superlemetan ere, noiz nola. Adibidez, mendebaldeko eremu batean 'telaraña / toile d'araignée / cobweb' kontzepturako ondoko lemak jaso dira: *aramu*, *aramontoki*, *aramusara*, *amosara*, *amosare*, *aremusara* eta *aramutela*. Aldaera hauek superlema batean bildu dira, eta **aramu (-)** forma eman zaio honi (ikus 5. mapa). Hau da, superlema honek biltzen dituen erantzunak izan daitezke, edo *aramu* hutsik, edo *aramu* eta beste morfema bat, izan dadin atzizkia edo lexema.

Kontuan izan behar du irakurleak, sailkatze horiek datuen interpretazio bati dagozkiola, eta haien araberrako itxura izaten dutela mapek. Mapen koloreak, beraz, ez dagozkio beti erantzun hurbil bati, eta ondorioz nahikoa desberdinak izan daitezke superlema beraren pean biltzen diren erantzunak. Hain zuzen horregatik aurkitzen da liburuaren hondarrean superlemen indexa.

Galdera askotan, erantzunen barreiaduragatik, hamabost superlema eratu dira lema guztiak haietan sailkatu gabe. Horrelako kasuetan, sailkatu gabe gelditu diren lementzat, superlema mota berezi bat, **bestelakoak** deitua (eta beti kolore

bera duena, esan nahi baitu gris nabarra) sortu da. Hartan, beraz, hedadura handiagoko superlemetan sartzen ez diren gainerako formak biltzen dira eta haien zerrenda ohartegian ematen da (ik. 1.9.5.).

1.9.3. Mapa handiaren oinarria eta koloreak

Galdera bakoitzari badagokio eskuineko orrialdean mapa bat, honen oinarria beti bera baita. Oinarri horretan inkesta lekuen izenak laburduraren bidez adieraziak dira. Mapa handia esaten diogu horri, zeren mapa txikiago bat agertzen ahal baita ezkerreko orrialdean batzuetan.

Euskararen eremua estaltzen duen mapa horretan inkesta lekuak agertzen dira beren arteko muga poligonalekin (ez geografikoak, ez administratiboak eta ez linguistikoak, baina Thiessen-en poligonoen bidez sortuak). Horrela inkesta leku bakoitzak badu mapan eremu bat, artifiziala segurki, baina mapagintzako lanak egiteko baliagarri gertatzen dena. Irakurleak, haatik, kontuan izan behar du sinplifikazio hori, eta gogoan atxiki erantzunak ez dagozkiola eremu bati, baina inkesta leku zehatz bati.

Inkesta leku bakoitzean hiru erantzun mapara daitezke: bi zuzeneko erantzun eta erantzun proposatu bakar bat.

Azken hauek, biribil baten bidez seinalatzen dira, beste biak eremu guztia baliatuz:

- eremuko zola zehar marrarik gabe koloreztatua bada, erantzun bakarra bildu da;
- eremu batean zolako kolorearekin batean zehar marrak agertzen badira, bi erantzun gutxienik bildu dira eremu horri dagokion herrian. Zehar marrek duten koloreari dagokio bigarren erantzuna.

Adibidez, inkesta leku batean 'ipar haizea'rentzat *norte aize* eta *iparraize* erantzun gisa bildu badira eta hango berri emaileak *peko aire* ere herriko forma gisa onartu badu, herri hura mapan agertuko da: *norteko aize* erantzun hurbila sailkatua izan den superlemaren kolorearekin; *iparraize* erantzuna sailkatua izan den superlemaren koloreko zehar marrekin, eta azkenik, biribil bat ere izanen da *peko aire* erantzunari dagokion superlemaren kolorekoa (ikus 224. mapan Makeako datuak).

Kolorerik gabe agertzen bada eremua, erantzunik zuzenik ez da bildu herri horretan.

Irakurlearen lagungarri, mapa gehienetan koloreez gain, mapa moldatzaileak superlemak, lemak edo erantzunak idatzi ditu mapen gainean; ikus adibidez I. liburu-kiko 1. mapa.

1.9.4. 'Maparatu ez diren erantzunak' deitu laukia

Ezker aldeko orrialdean, 'Maparatu ez diren erantzunak' deitu laukia agertzen da batzuetan. Haren barnean agertzen dira herriko mapan sartu ahal izan ez diren erantzunak, zuzenekoak edo proposatuak. Goragoko adibideko galdera harturik (224. mapa), Diman bi berba proposatu eta onartu ditu lekukoak: *iparraxe* eta *beko axe*; lehenak mapan tokia badu, baina bigarrenak ez, zeren erantzun proposatu bakarra sartzen ahal baita mapan. Leintz Gatzagan, berriz, hiru zuzeneko erantzun bildu dira, eta beraz hirugarrena (*alemanaixe*), mapan tokirik ez izanik, delako "Maparatu ez diren erantzunak" deitu laukian agertzen da.

1.9.5. Leienda eta oharrak

Mapa bakoitzaren pean agertzen da, ezker aldean, leienda; honen eskuin aldean, ohartegia.

Leiendan superlemen zerrenda aurkitzen da, bakoitzari dagokion kolorea seinalatzen delarik.

Ohartegian bi ohar mota bereizten dira. Lehenik datoz, ezker aldean, herriko emanak diren oharrak; haietan, lehenik inkesta lekuaren izena agertzen da, eta ondotik oharra, maizenik transkribatzaileak edo lekukoak, gutxiagotan moldatzaileak, egin duena. Gero, gehienetan eskuin aldean, ohar orokorrak agertzen dira. Hauek galderari berari, edo erantzunen sailkatzeari dagozkion oharrak dira. Ohar etnolinguistikoak ere ager daitezke hor, bai eta bestelakoak deitu superlemari dagozkion erantzunak ere (ik. 1.9.2.).

1.9.6. Mapa txikia

Erantzun zerrendaren orrialdean, eskuin aldeko beheko aldean agertzen da batzuetan *mapa txikia* deitu izan dena.

Mapa txikiaren helburua da galderari dagozkion aurkaritza nabarmenenak agerian ematea. Joera handi batzuen markatzeko da, beraz, maiz erantzun batzuk baizik kontuan hartzen ez direlarik. Mapa txiki hori ez da orotan egin, zerbait azpimarragarri gisa horretan azaltzekoa zena ikusi denean baino.

1.10. Liburuko indexak, laburdurak eta ikurrak

1.10.1. Indexak

Mapen ondotik, liburuaren hondar partean, bi index aurkitzen dira: superlemen indexa eta erantzunen indexa.

Superlemen index hau beharrezkoa izan daiteke jakiteko zer sailkapen egin duen moldatzaileak galdera bateko mapa egiteko. Mapagintzari dagokion atala da, beraz, index hau.

Bestalde, irakurleak EHHAn bildu diren berbak zuzenean kontsultatzeko erantzunen indexa ere sortu da, non lehen liburukian lantzen diren galderetako erantzun guztiak biltzen diren alfabeto ortografikoan. Beraz, forma bat atlasean bildu izan den jakiteko baliatuko da bereziki index hau.

1.10.2. Erantzunetako laburdurak eta ikurrak

- **(mark.)**: laburdura hau erantzunen atzean erabiltzen da, erantzuna izena edo izenondoa izanik, mugatzaileaz edo deklinazio-atzizkiak jaso dela seinalatzeko; erantzuna aditza denean ere baliatua izan da, bildutako forma partizipio burutuari ez dagokiola seinalatzeko.

- * eta *italikaz*: izarñoa eta letra etzana baliatu dira erantzun proposatuen seinalatzeko.

1.10.3. Mapetako kolore sinbolikoak

Koloreak arbitrarioki hautatuak dira mapetan, salbu bi kasutan: kolore zuria, eta kolore gris nabarra.

- Kolore zuria: mapan kolore zuriak adierazten du inkesta leku horretan erantzunik ez dela jaso edo galdera hori ez dela egin.

- Kolore gris nabarra: *bestelakoak* deitu superlemari ematen zaion kolore neutroa da (ik. 1.9.2.).

1.10.4. Superlemetako laburdurak

XXX (-) : Superlema horretan XXX forma agertzen da hutsik, edo beste morfema bat darraiola (atzizkia edo lexema). Adibidez, **aramu (-)** superlema *aramu*, *aramontoki* eta *aramusare* lemak.

(-) XXX : Superlema horretan XXX forma agertzen da hutsik, edo beste morfema bat aurrean duela. Adibidez, **(-) sasu** superlema *laparsasu* eta *sasu* lemak agertzen dira besteak beste.

(-) XXX (-) : Superlema horretan XXX forma agertzen da, aurretik edo atzetik beste morfema bat lotzen zaiola. Adibidez, **(-)arrosa (-)** superlema *basaarrosatze* eta *basaarrosondo* lemak (XXX mapan).

XX(Y)XX : Superlema horretan (Y) letrak markatzen duen ezaugarri fonetiko batzuetan agertzen dela eta besteetan ez seinalatzeko. Adibidez, XX. mapan agertzen den **a(r)antza** superlema *arantza* eta *aantza* lemak. Soinu horren agerrera hitz barnean zein amaieran izan daiteke: adibidez **gereziarbol(a)** superlema XX mapan.

XXX(X) : Superlema horretan XXX formak beste morfema bat ere izan dezakeela adierazten da. Adibidez **sastra(ka)** superlema *sastra* eta *sastraka* aldaerak bildu dira.

XXX/Y : Azken letrak seinalatzen duena ez da beti horrela agertzen; adibidez **a(ra)pio/a** superlema *a(ra)pio* eta *a(ra)pia* lemak biltzen ditu (ikus XXX. mapa).

XXX - : Superlema horretan XXX formaren ondoren beti agertzen da beste morfema bat. Adibidez, 20010 'matorral / buisson / heath' galderaren erantzun eredu batean: *sasitza*, *sasitoki*, *sasiarte*, *sasimoltzo*, *saasileku*, *sasarta*, *sasarte*,